

140 ปีกระทรวงการคลัง

“เสาหลักทางการคลังและเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ก่อนกำเนิดจากอดีต

“กระทรวงการคลัง” ได้รับการสถาปนามาแล้ว 140 ปี นับจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูป “การคลัง” วางรากฐานระเบียบปฏิบัติการภาษีอากรและการเงินของประเทศไว้เป็นครั้งแรก เดิมที “การคลัง” ของไทยสมัยกรุงสุโขทัยนั้นเป็นที่รู้จักมักคุ้นจาก “ส่วยสาอากร” หรือเรียกว่า ภาษีอากร 4 ชนิด ได้แก่ จังกอบ อากร ส่วยและฤชา เมื่อถึงตอนต้นสมัยกรุงศรีอยุธยา จึงมีการจัดระเบียบการปกครองฝ่ายพลเรือนเป็น 4 แผนกเรียกว่า “จตุสดมภ์” ประกอบด้วย กรมเมือง, กรมวัง, กรมพระคลัง และกรมนา โดยกรมพระคลังทำหน้าที่รักษาราชทรัพย์ผลประโยชน์ของบ้านเมือง มี “ขุนคลัง” เป็นหัวหน้าบัญชาการ และมีพระคลังสินค้าเป็นที่เก็บและรักษาส่วยอากร ต่อมาสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031) ทรงตราพระราชบัญญัติทำเนียบราชการ แบ่งราชการออกเป็น ฝ่ายทหาร และพลเรือนซึ่งใช้มาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ขณะที่ระบบ “เจ้าภาษีนายอากร” นั้น เริ่มจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศพยายามหาวิธีเพิ่มรายได้แผ่นดิน ด้วยการให้ผูกขาดการเก็บภาษีอากรจากราชฎาโดยตรง ซึ่งเจ้าภาษีจะเป็นผู้ส่งเงินรายได้หลังการจัดเก็บภาษีให้กับแผ่นดินเป็นรายเดือนจนครบกำหนดที่ประมูลไว้ ต่อมาประเทศไทยได้เปิดประตูการค้ากับประเทศตะวันตก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394 - 2411) ภายใต้สนธิสัญญาบาวริงกับหลายประเทศ ส่งผลให้ไทยยกเลิกการค้าแบบผูกขาดโดยระบบพระคลังสินค้าอย่างเด็ดขาด เลิกล้มการเก็บภาษีเบิกร่อง หรือค่าปากเรือ มีการจัดตั้ง “ศุลกสถาน” หรือโรงภาษี จัดเก็บภาษีขาเข้าในอัตรา “ร้อยชักสาม” และอากรขาออก

จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญนำมาสู่การสถาปนา “กระทรวงการคลัง” เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2418 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงตราพระราชบัญญัติกรมพระคลังมหาสมบัติ ยกฐานะกรมพระคลังมหาสมบัติเป็นกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีหน้าที่รับ จ่าย และรักษาเงินแผ่นดินทั่วราชอาณาจักรภายใต้กรมใหญ่ 13 กรม จากนั้นทรงแบ่งหน่วยราชการส่วนกลางเป็น 12 กระทรวง โดยมีเสนาบดีเจ้ากระทรวงต่างๆ แทนอัครมหาเสนาบดีและเสนาบดีจตุสดมภ์ นอกจากนี้ ทรงให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจัดทำงบประมาณแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรก ปี พ.ศ.2439 โดยเริ่มวางระเบียบการควบคุมการใช้จ่ายเงินของกระทรวงและกรมต่างๆ ทั้งหมด เป็นการกำหนดรายจ่ายไม่ให้เกินกำลังของเงินรายได้ เพื่อรักษาคุณภาพและความมั่นคงของฐานะการคลังของประเทศ ซึ่งรัฐบาลปี พ.ศ. 2444 สามารถจัดพิมพ์งบประมาณรายรับ รายจ่ายแผ่นดินขึ้นโดยแยกการเงินส่วนแผ่นดิน และส่วนพระองค์ออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นครั้งแรก โดยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์นั้นให้พระคลังข้างที่เป็นผู้จัดการดูแล

ขณะที่พัฒนาการการคลังของประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 6 กำหนดวิธีการจ่ายเงินนอกงบประมาณในระหว่างปี การใช้จ่ายเงินงบประมาณของแต่ละปีกำหนดให้สิ้นสุดในวันที่ 31 มีนาคมของปีงบประมาณนั้น และหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงยกเลิกสัญญาบาวริง โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติพิทักษ์ตราศุลกากร ฉบับปฐมฤกษ์ ปี พ.ศ. 2469 ทำให้ประเทศไทยมีอิสระสมบูรณ์เรื่องตั้งพิทักษ์ตราศุลกากร จากเดิมจะเก็บภาษีศุลกากรไม่เกินร้อยชักสาม อย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนครั้งใหม่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงการคลังในปี พ.ศ.2476 ถัดมาในปี พ.ศ. 2496 มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล ซึ่งเป็นรากฐานของการก่อ

กำเนิดรัฐวิสาหกิจต่างๆ

พัฒนาการสู่ปัจจุบัน

ยุคปัจจุบัน ความท้าทายครั้งใหม่ “กระทรวงการคลัง” ยังคงมุ่งมั่นพัฒนาและบริหารการเงินการคลังแผ่นดิน โดยมีส่วนราชการในสังกัด แบ่งเป็น 3 กลุ่มภารกิจ ได้แก่ 1.กลุ่มภารกิจ ด้านทรัพย์สิน (กรมธนารักษ์ และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ) 2.กลุ่มภารกิจด้านรายได้ (กรมศุลกากร กรมสรรพากร และกรมสรรพสามิต) 3.กลุ่มภารกิจด้านรายจ่ายและหนี้สิน (กรมบัญชีกลาง และสำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ) และส่วนราชการที่ไม่สังกัดกลุ่มภารกิจ (สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง) และพัฒนารัฐวิสาหกิจในสังกัด 15 แห่ง

กระทรวงการคลังมีวิสัยทัศน์ “เสาหลักทางการคลังและเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยมีพันธกิจในการเสนอแนะและกำหนดนโยบายการคลังและระบบการเงิน นโยบายภาษี และบริหารการจัดเก็บภาษี นโยบายรายจ่ายและหนี้สาธารณะ บริหารรายรับรายจ่าย และหนี้สาธารณะ และบริหารพัสดุภาครัฐ และบริหารที่ราชพัสดุ เหมืองแร่ปิโตรเลียม รัฐวิสาหกิจและหลักทรัพย์ และทรัพย์สินอื่นๆ ของรัฐ

ภายใต้ 3 เป้าหมาย 9 ยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย

เป้าหมายที่ 1 การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

- 1.การเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่คนฐานราก
- 2.การขยายระบบสวัสดิการพื้นฐานให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ
- 3.การกระจายรายได้และการถือครองทรัพย์สินอย่างเป็นธรรม

เป้าหมายที่ 2 การสนับสนุนศักยภาพและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

- 1.การสนับสนุนการจัดตั้งธุรกิจ การพัฒนาภาคเอกชน ให้เกิดการสร้างมูลค่า
- 2.การเชื่อมโยงธุรกิจเพื่อก้าวสู่เศรษฐกิจระดับภูมิภาคและระดับโลก
- 3.การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

เป้าหมายที่ 3 การรักษาความยั่งยืนทางการคลัง

- 1.การเสริมสร้างความมั่นคงทางการคลัง
- 2.การส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ
- 3.การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของกระทรวงการคลัง

มุ่งมั่นสู่อนาคต

นายสมหมาย ภาษี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กล่าวในโอกาสครบรอบ 140 ปี

“กระทรวงการคลังได้ก่อตั้งมา 140 ปีแล้ว ยินยวามานานกว่ามนุษย์ใดๆ ในโลกนี้ กระทรวงการคลังของไทย ได้ดูแลด้านการบริหารการเงินการคลังและด้านเศรษฐกิจของประเทศมามาก ผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านวิกฤตการเงินและวิกฤตเศรษฐกิจมาหลายครั้ง นับว่าแข็งแกร่งมากในบรรดาสถาบันของไทยแห่งหนึ่ง

แต่ต่อไปในอนาคตจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่กระทรวงการคลังจะต้องเป็นผู้ดูแลด้านการเงินการคลังและด้านเศรษฐกิจของประเทศให้มากและทันสมัยยิ่งขึ้น จะต้องมุ่งทำในหลายสิ่งหลายอย่างที่จะผลักดันให้ประเทศไทยก้าวกระโดดไปให้ได้ โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิรูปภาษี การรักษาเสถียรภาพ ควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และที่สำคัญที่สุด คือ การเป็นผู้นำในการสร้างธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) วัธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และการบริหารราชการที่โปร่งใส (Transparency) เป็นต้น”